

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK – IQTISODIYOT INSTITUTI

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti
rektori O.Sh.Bazarov
2024 y.

Ro'yxatga olindi № 08/01/001
"22" Avgust 2024 y.

**AKADEMIK YOZUV
FAN DASTURI**

Bilim sohasi: 600 000 – Axborot kommunikatsiya texnologiyalari
Ta'lim sohasi: 610 000 – Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari
Ta'lim yo'nalishi: 60610200- Axborot tizimlari va texnologiyalari

QARSHI-2024

AKADEMIK YOZUV FANI

Fan (modul) kodi AKY1104	O'quv yili 2024-2025	Semestr 1	ECTS krediti 4
Fan (modul) turi Majburiy	Ta'lim tili o'zbek		Haftalik dars soati 4
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat) 60	Mustaqil ta'lim	Jami yuklama
O'zbek tilining sohada qo'llanishi	60	60	120

I. Fanning mazmuni

"Akademik yozuv" fani nofilologik oliy o'quv yurtlari bakalavr ta'lim yo'nalishi 1-kurslari talabalariga matnlarini o'qish va tushunish, ilmiy matnlarini yozish va ilmiy matnlar haqida bilish uchun zarur bo'lgan amaliy ko'nikmalarni o'rgatadi. Ushbu fan talabalarda tezis, insho, annotatsiya, adabiyotga oid sharhlar kabi o'quv matnlarini yozish ko'nikmalarini, ma'ruzalar va taqdimotlarni yaratish va tahrirlash, bibliografik tavsiflarni to'g'ri tuzish ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirilgan.

II. Fanning maqsadi:

- talabalarining o'quv matnlarini yaratish sohasida maktabda olgan bilimlarini mustahkamlash va chuqurlashtirish;
- talabalarda akademik yozuvning asosiy janrlari: referat, annotatsiya, taqriz, akademik insho, adabiyotlar sharti, ilmiy konferensiya tezislari, kurs ishi, ilmiy maqola bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirish;
- talabalarda o'quv va ilmiy o'quv matnlarini yozish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirish: eslatmalar, konspektlar, tezislar, izohlar, sharhlar, adabiyotlar sharhlari, ilmiy konferensiya tezislari, kurs ishi, ilmiy maqolalar;
- talabalarda tahrir qilish ko'nikmalarini shakllantirish, konferensiya va ilmiy seminarlar uchun taqdimot va ma'ruzalar yaratish.

V. Asosiy nazariy qism (Ma'ruza mashg'ulotlari):

1. Kirish. Akademik yozuv ilmiy-amaliy fan sifatida. Maqsadi, vazifalari va muammolari. Akademik yozuvning boshqa fanlar bilan aloqasi.

2. Ilmiy til va ilmiy matn. Matn yaxlit tizim va struktura sifatida. Ilmiy tadqiqotda va talabaning mustaqil ishlarida "originallik" va "yangilik". Ilmiy matn

tuzish: mantiq va argumentatsiya tizimi.

3. Matn ustubiyati. Ilmiy uslub va uning boshqa nutq uslublaridan farqi. Akademik matnlardagi ustubiy xatolar. Nutq xatolari. Matnmi tahrirlash tamoyillari. Matnmi kengaytirish va qisqartirish.

4. Soha terminologiyasi ilmiy uslubning asosiy birligi sifatida. Terminologiyaning shakllanishi. Ilmiy-texnik terminlar va ularning qo'llanish xususiyatlari.

5. Konspekt o'quv-ilmiy janr sifatida.

Zamonaviy sharoitda o'qilgan ilmiy adabiyotlar bo'yicha konspekt tuzish zarurati, bu sizga muntazam ravishda ma'no bilan ishlash imkonini beradi. Konspektning asosiy tamoyillari: lakonizm, tuzilish, iqtibos keltirish. Konspektlarning yaratilish maqsadiga qarab turlari. Tadqiqot jarayonida manbalar va adabiyotlar bilan ishlashda konspektning o'rni.

6. Referat ilmiy janr sifatida. Referat yozish manbalar va boshqa mualliflarning ilmiy matnlari bilan ishlash tamoyili sifatida. Referat yozishning maqsadiga ko'ra referat turlari.

7. Ma'ruza og'zaki nutq janri sifatida. Ma'ruza va referat: o'xshash va farqli tomonlari. Referat ma'ruza: maqsadi, vazifasi, tuzilishi. Ma'ruza taqdimoti: ko'rgazmali qurollar (PowerPoint) va matn yordamida. Ma'ruza tezislari: janr tarixi va xususiyatlari. Ilmiy konferentsiya ilmiy tadqiqot kommunikatsiya turi sifatida. Og'zaki ma'ruza asosiy texnikasi. Og'zaki ma'ruza materialni taqdim etish usullari. Ilmiy munozaralar qoidalari.

8. Annotatsiya akademik yozuv janri sifatida.

Annotatsiyaga kiritilgan ilmiy matn haqida ma'lumot. Tadqiqot jarayonida manbalar va adabiyotlar bilan ishlashda annotatsiyaning o'rni. Annotatsiya turlari. Annotatsiya tamoyillari. Annotatsiya matnining tuzilishi. Annotatsiyalar uchun kalit so'zlarni tanlash tamoyillari.

9. Ilmiy tadqiqot /kurs ishi mavzusini asoslash. Tadqiqotning maqsadi, vazifalari, materiali, xronologik doirasi. Ilmiy masalalarning yangiligi va dolzarbligi. Mavzu bo'yicha ilmiy adabiyotlarni hisobga olish zarurati. Ilmiy maqola va kurs ishlarining tarkibiy tuzilishi.

10. Mavzu bo'yicha ilmiy adabiyotlar sharhi.

Ilmiy ishning zarur elementi sifatida oldingi tadqiqotlarni ko'rib chiqish. Ko'rib chiqish turlari va materialni tizimlashtirish usullari: xronologik, muammoli, usullarning kombinatsiyasi. Ilmiy sharhda referat, annotatsiya va taqdir elementlarni sintetik janr sifatida aniqlash. Sharhlashning axborot va baholash qismlari: asosiy tamoyillar.

11. Bibliografik tavsiflash tamoyillari. Bibliografiya va adabiyotlar manbalarni rasmiylashtirish. Ilmiy asarlarda bibliografik izoh (snoska)lar. O'zbekiston va xalqaro bibliografik standartlar. Ilmiy kutubxonalar va elektron ma'lumotlar bazalari.

12. Yozma matnning to'g'riligi va aniqligi. Yozma matnning to'g'riligini ta'minlovchi omillar. Yozma nutqning aniqligini ta'minlovchi omillar.

13. Yozma matnning mantiqligi va softligi. Mantiqlik ilmiy matnning asosiy sharti sifatida. Yozma matnning mantiqligi va softligini ta'minlovchi omillar.

14. Yozma matnda tinish belgilarining qo'llanishi. Tinish belgilarini yozma nutqda shakl va mazmun birligini ta'minlovchi me'yor sifatida.

15. Yozma matnning grammatik me'yorlari. Yozma matnga qo'yiladigan morfologik me'yorlar. Yozma matnga qo'yiladigan sintaktik me'yorlar.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatmalar va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

Akademik yozuv fanining maqsadi, vazifalari va muammolari. Akademik yozuvning boshqa fanlar bilan aloqasi.

Matn yaxlit tizim va struktura sifatida. Ilmiy tadqiqotda va talabning mustaqil ishlarda "originallik" va "yangilik". Ilmiy matn tuzishi: mantiq va argumentatsiya tizimi.

Ilmiy uslub va uning boshqa nutq uslublaridan farqi. Akademik matnlardagi ustubiy xatolar. Nutq xatolari. Matnmi tahrirlash tamoyillari. Matnmi kengaytirish va qisqartirish.

Terminologiyaning shakllanishi. Ilmiy-texnik terminlar va ularning qo'llanish xususiyatlari.

O'qilgan ilmiy adabiyotlar bo'yicha konspekt tuzish zarurati, bu sizga muntazam ravishda ma'no bilan ishlash imkonini beradi. Konspektning asosiy tamoyillari: lakonizm, tuzilish, iqtibos keltirish. Konspektlarning yaratilish maqsadiga qarab turlari. Tadqiqot jarayonida manbalar va adabiyotlar bilan ishlashda konspektning o'rni.

Referat yozish manbalar va boshqa mualliflarning ilmiy matnlari bilan ishlash tamoyili sifatida. Referat yozishning maqsadiga ko'ra referat turlari.

Ma'ruza va referat: o'xshash va farqli tomonlari. Referat ma'ruza: maqsadi, vazifasi, tuzilishi. Ma'ruza taqdimoti: ko'rgazmali qurollar (PowerPoint) va matn yordamida. Ma'ruza tezislari: janr tarixi va xususiyatlari. Ilmiy konferentsiya ilmiy tadqiqot kommunikatsiya turi sifatida. Og'zaki ma'ruza asosiy texnikasi. Og'zaki ma'ruza materialni taqdim etish usullari. Ilmiy munozaralar qoidalari.

Annotatsiyaga kiritilgan ilmiy matn haqida ma'lumot. Tadqiqot jarayonida manbalar va adabiyotlar bilan ishlashda annotatsiyaning o'rni. Annotatsiya turlari. Annotatsiya tamoyillari. Annotatsiya matnining tuzilishi. Annotatsiyalar uchun kalit so'zlarni tanlash tamoyillari.

Tadqiqotning maqsadi, vazifalari, materiali, xronologik doirasi. Ilmiy masalalarning yangiligi va dolzarbligi. Mavzu bo'yicha ilmiy adabiyotlarni hisobga olish zarurati. Ilmiy maqola va kurs ishlarining tarkibiy tuzilishi.

Ilmiy ishning zarur elementi sifatida oldingi tadqiqotlarni ko'rib chiqish. Ko'rib chiqish turlari va materialni tizimlashtirish usullari: xronologik, muammoli,

usullarning kombinatsiyasi. Ilmiy shartda referat, annotatsiya va taqriz elementlarni sintetik janr sifatida aniqlash. Sharhlashning axborot va baholash qismlari: asosiy tamoyillar.

Bibliografiya va adabiyotlar manbalarini rasmiylashtirish. Ilmiy asarlarda bibliografik izoh (snoska)lar. O'zbekiston va xalqaro bibliografik standartlar. Ilmiy kutubxonalar va elektron ma'lumotlar bazalari.

Yozma matnning to'g'riligini ta'minlovchi omillar. Yozma nutqning aniqligini ta'minlovchi omillar.

Mantiqiylik ilmiy matnning asosiy sharti sifatida. Yozma matnning mantiqiyli va sofligini ta'minlovchi omillar.

Tinish belgilari yozma nutqda shakl va mazmun birligini ta'minlovchi me'yor sifatida.

Yozma matnga qo'yiladigan morfologik me'yorlar. Yozm amatnga qo'yiladigan sintaktik me'yorlar.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar:

Akademik yozuv fanining maqsadi, vazifalari va muammolari. Akademik yozuvning boshqa fanlar bilan aloqasi.

Matn yaxlit tizim va struktura sifatida. Ilmiy tadqiqotda va talabning mustaqil ishlarida "originallik" va "yangilik". Ilmiy matn tuzish: mantiq va argumentatsiya tizimi.

Ilmiy uslub va uning boshqa nutq uslublaridan farqi. Akademik matnlardagi uslubiy xatolar. Nutq xatolari. Matni tahrirlash tamoyillari. Matni kengaytirish va qisqartirish.

Terminologiyaning shakllanishi. Ilmiy-texnik terminlar va ularning qo'llanish xususiyatlari.

O'qilgan ilmiy adabiyotlar bo'yicha konspekt tuzish zarurati, bu sizga muntazam ravishda mamba bilan ishlash imkonini beradi. Konspektning asosiy tamoyillari: lakonizm, tuzilish, iqtibos keltirish. Konspektlarning yaratilish maqsadiga qarab turlari. Tadqiqot jarayonida manbalar va adabiyotlar bilan ishlashda konspektning o'imi.

Referat yozish manbalar va boshqa mualliflarning ilmiy matnlari bilan ishlash tamoyili sifatida. Referat yozishning maqsadiga ko'ra referat turlari.

Ma'ruza va referat: o'xshash va farqli tomonlari. Referat ma'ruza: maqsadi, vazifasi, tuzilishi. Ma'ruza taqdimoti: ko'rgazmali qurollar (PowerPoint) va matn yordamida. Ma'ruza tezislari: janr tarixi va xususiyatlari. Ilmiy konferentsiya ilmiy tadqiqot kommunikatsiya turi sifatida. Og'zaki ma'ruza: asosiy texnikasi. Og'zaki ma'ruza: materialni taqdim etish usullari. Ilmiy munozaralar qoidalari.

Annotatsiyaga kiritilgan ilmiy matn haqida ma'lumot. Tadqiqot jarayonida manbalar va adabiyotlar bilan ishlashda annotatsiyaning o'imi. Annotatsiya turlari. Annotatsiya tamoyillari. Annotatsiya matnining tuzilishi. Annotatsiyalar uchun kalit so'zlarni tanlash tamoyillari.

Tadqiqotning maqsadi, vazifalari, materiali, xronologik doirasi. Ilmiy

masalalarning yangiligi va dolzarbligi. Mavzu bo'yicha ilmiy adabiyotlarni hisobga olish zarurati. Ilmiy maqola va kurs ishlarining tarkibiy tuzilishi.

Ilmiy ishning zarur elementi sifatida oldingi tadqiqotlarni ko'rib chiqish. Ko'rib chiqish turlari va materialni tizimlashtirish usullari: xronologik, muammoli, usullarning kombinatsiyasi. Ilmiy shartda referat, annotatsiya va taqriz elementlarni sintetik janr sifatida aniqlash. Sharhlashning axborot va baholash qismlari: asosiy tamoyillar.

Bibliografiya va adabiyotlar manbalarini rasmiylashtirish. Ilmiy asarlarda bibliografik izoh (snoska)lar. O'zbekiston va xalqaro bibliografik standartlar. Ilmiy kutubxonalar va elektron ma'lumotlar bazalari.

Yozma matnning to'g'riligini ta'minlovchi omillar. Yozma nutqning aniqligini ta'minlovchi omillar.

Mantiqiylik ilmiy matnning asosiy sharti sifatida. Yozma matnning mantiqiyli va sofligini ta'minlovchi omillar.

Tinish belgilari yozma nutqda shakl va mazmun birligini ta'minlovchi me'yor sifatida.

Yozma matnga qo'yiladigan morfologik me'yorlar. Yozm amatnga qo'yiladigan sintaktik me'yorlar.

V. Ta'lim berish natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar):

- akademik yozuv fanining maqsad va vazifalari haqida umumiy tushunchaga ega bo'ladi;

- plagiat nima ekanligini tushunadi va undan qanday qochish kerakligini biladi;

- ilmiy argumentatsiya nima ekanligini tushunadi;

- konspekt, reja va reja-konspekt nima ekanligini tushunadi va konspekt tuza oladi;

- umumlashtirish va akademik konspekt yaratish malakalariga ega bo'ladi;

- ilmiy uslubning boshqa nutq uslublaridan farqini biladi;

- uslubiy va nutqiy xatolarni topish va tuzatishni biladi;

- ilmiy matni umumlashtirish malakalariga ega bo'ladi;

- tezis yozish va taqdimotlar tayyorlash malakasini egallaydi;

- ma'ruza qila olish va boshqalarning ma'ruzalarini muhokama qila olish ko'nikmalarini egallaydi;

- bibliografik yozuvni tuzish malakasiga ega bo'ladi;

- ilmiy maqolalar, ma'ruzalar, videoma'ruzalarga izoh berish ko'nikmalariga ega bo'ladi;

- tanlangan mavzu bo'yicha ilmiy adabiyotlar sharhini tuzish malakasiga ega bo'ladi;

- akademik yozuvning turi janrlari haqida tushunchaga ega bo'ladi;

- yozma matni tahrir qilish ko'nikmalarini egallaydi.

	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - topshiriqlar asosida amaliy ish; - jarayonga yo'naltirilgan ta'lim; - babs munozara; - loyihalarni ustida ishlash; - mustaqil o'rganish; - taqdimot; - savol-javob asosida suhbat; - amaliy mashg'ulotlar.
	<p>VII. Talabalar bilimini baholash mezonlari va kreditlarni olish uchun talablar</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha amaliy ko'nikmalar hosil qilish va o'zlashtirish mashg'ulotlarga to'liq ishtirok etish va modul platformasi orqali topshiriqlarni bajarish natijasida nazorat qilinadi.</p> <p>Mustaqil ta'lim mavzulari modul platformasi orqali berilgan mavzular bo'yicha topshiriqlarni bajarish (test, referat va boshqa usullarda) bajariladi.</p> <p>Fan bo'yicha talabalar test usulida oraliq nazorat va og'zaki (yoki test) usulida yakuniy nazorat topshiriladi.</p> <p>Talabalar bilimi O'zbekiston Respublikasi OO'MTVning 2018-yil 9-avgustdagi 9-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risidagi Nizom" asosida baholanadi.</p> <p>Fan dasturida berilgan baholash mezonlari asosida fanni o'zlashtirgan talabalarga tegishli ta'lim yo'nalishi (magistratura mutaxassisligi) o'quv rejasida ushbu fanga ko'rsatilgan kredit beriladi.</p>
	<p>Talabalar bilimni quyidagi mezonlar asosida baholanadi:</p> <p>talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'lo) baho;</p> <p>talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;</p> <p>talaba olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu)</p>

	<p>bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;</p> <p>talaba fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda - 2 (qoniqsiz) baho bilan baholanadi.</p> <p>Yakuniy nazorat turini o'tkazish va mazkur nazorat turi bo'yicha talabaning bilimni baholash o'quv mashg'ulotlarini olib bormagan professor-o'qituvchi tomonidan amalga oshiriladi.</p>
	<p>VIII. O'quv adabiyotlari hamda Internet axborot manbalari.</p> <p>Asosiy adabiyot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jamolxonov H. Hozirgi o'zbek adabiy tili: Oliy o'quv yurtlari uchun darslik . - Toshkent: «Taliqin», 2005. - 272 b. 2. D.Lutfullayeva, R.Davlatova, M.Saparniyozova Hozirgi o'zbek adabiy tili (o'quv qo'llanma). Toshkent, 2020. 3. Aminov M., Madvaliyev A., Mahkamov N., Maxmudov N. Davlat tilida ish yuritish. Toshkent.2020. <p>Qo'shimcha adabiyot:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 21-oktabrdagi "O'zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeiini tubdan oshirish chora tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5850-son qarori. 2. O'zbek tilining izohli lug'ati (5 jildli) - Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2020. 3. Sohaviy lug'atlar. <p>Axborot manbalari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. http://sahifa.fj/uzbeksko-russkij-aspix-Uzbeksko-russkij-perevodchik. 2. http://library.ziyounet.uz/ - ta'lim portali
	<p>O'quv dasturi institut Uslubiy kengashi tomonidan ma'qullangan (Bayonnoma № " " 2024-yil.</p> <p>O'quv dasturi institut Kengashi tomonidan tasdiqlangan (Bayonnoma № " " 2024-yil.</p>
	<p>Fan (модуль) uchun mas'ul: Begimov O.T. - O'zbek tili va adabiyoti kafedrasini mudiri, f.f.d. Taqrizchilar: Jabborov X.J. - QarDU o'zbek tilshunosligi kafedrasini professori, f.f.d. Aminova Z.P. - O'zbek tili va adabiyoti kafedrasini dotsenti, p.f.n.</p>

